

„Достигайки до източните граници на Византийската империя, циганските миграции се разделят на три основни посоки, като според лингвистите това е твърде важен етап от развитието на циганския език: разграничението дом (при поелите на юг), лом (при поелите на север) и ром при поелите на запад. Една част от циганите се насочва на север и се заселва в земите на Загкавказието (главно в днешните Армения и Грузия). Съществуват и хипотези, че този поток продължава да се движи и по-нататък, като по т.нар. северен път (през Кавказ и Северното Причерноморие) достига до Балканите, Централна и Западна Европа, но повечето автори се отнасят твърде скептично предвид конкретно-историческите условия през този период и липсата на сигурни исторически и лингвистически доказателства. Вторият основен поток се насочва на югозапад и постепенно се заселва в земите на Сирия и Палестина, а оттам части от циганите продължават към Египет и Северна Африка. Възможно е даже прехвърляне на цигани от този поток на Пиринейския полуостров по време на арабското господство там и смесването им с пристигащи от север други цигански групи, а други части от циганите по време на арабската търговска инвазия в Източна Африка отсядат трайно там (например на остров Занзибар). Третият основен поток на циганските миграции е насочен на запад към Мала Азия и Балканите, а оттам към Средна и Западна Европа. В продължение на няколко века циганите трайно се установяват в границите на Византийската империя, което намира своето отражение и в техния език. Този период, както и последвалите векове, когато циганите живеят в състава на Османската империя и Дунавските княжества (Влашко и Молдова), оказва силно влияние върху цялостната им историческа съдба и затова и днес многократно Балканите са наричани втора родина на циганите”. (Марушиакова, Попов, 1993). Пампоров (2006) посочва, че „лик в миграциите може да бъде отбелязан от края на XIV до началото на XVI в., когато не остава държава в Европа, в която да не са се появили цигански катуну”.

Масовото заселване на роми в българските земи трябва се отнася приблизително към периода XIII–XIV в., като са възможни и по-ранни заселвания. „Основания за подобна увереност дават многобройните сведения за присъствие на цигани във Византия през посочения период и за придвижването им към Сърбия, Влашко и Молдова, а предвид географското разположение на българските земи напълно логично е предположението, че именно през този период трябва да се отнесе и заселването им или поне временното преминаване през тях. Като допълнително доказателство за тази теза може да се посочи и обстоятелството, че според историческите свидетелства от XV и XVI в. в българските земи циганите християни преобладават значително над циганите мюсюлмани, т.е. може с достатъчно основание да се предположи, че по-голямата част от тях е заселена в тези земи преди османските завоевания и включването им в състава на Османската империя.” (Марушиакова, Попов, 1993).

Немалък брой роми пристигат на Балканите заедно с османските